

TC

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

MÜZİK TEORİSİ ANABİLİM DALI

ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRENCİ SEMİNERİ

13 HAZİRAN 2021

SEMİNER PROGRAMI

BİRİNCİ OTURUM (11:00-12:00)	
Ahmet Berat ALTAN (11:00)	<i>Trois Gnossiennes</i> 'de Modal Unsurlar
Huzeyfe ÇUBUKÇU (11:30)	Arel Nazariyesinde Zirgüleli Hicâzın Şeddi Olarak Anlatılan Makâmların Seyir Açısından Kıyaslanması

ÖĞLE ARASI (12:00-13:00)

İKİNCİ OTURUM (13:00-14:30)	
Aysu TÜRKOĞLU (13:00)	Krzysztof Penderecki'nin Biyografisi ve Müzikal Üslûbu Üzerine Genel Bir Bakış
Esat Utku ACAR (13:30)	Perdesiz Gıtarıda Notasyon Yaklaşımları
Berk Can ÖZKARADIĞIN (14:00)	İlerici Armonisi'ne Giriş

ÇALIŞMA ÖZETLERİ

TROIS GNOSSIENNES'DE MODAL UNSURLAR

Ahmet Berat ALTAN¹

ÖZET

Yirminci yüzyıl Fransız bestecilerinden Erik Satie, 1889 yılında Dünya Fuarı'nda Rumen *Lăutar*'ları olarak anılagelen topluluğun performansını dinlemesinden hareketle *Gnossienne* türünde eser vermeye başlamıştır. Bestecinin *Gnossienne* başlığını taşıyan 6 adet piyano eseri kaleme aldığı bilinmektedir. *Gnossienne* türünün ilk üç eseri *Trois Gnossiennes* olarak bir arada yayınlanmıştır. Bahsi geçen üç eser, neredeyse bütünüyle tonal müzikten alışılabilen majör/minör sonoriteden ayrılan bir ses evreni sergilemektedir. Bu ses evreninin, bestecinin kültür ortamı göz önünde bulundurulduğunda en yakın seçenek olarak modal müziğe ait olduğunu düşünmek akla yatkındır.

Çalışma kapsamında *Trois Gnossiennes*'in her bir müzik cümlesi incelenerek gerek ezgide gerekse armonideki modal yapılar saptanmıştır. Bir ve üç numaralı eserlerde ağırlıklı; Orta Avrupa halk müziğinden tanınan, Ukrayna Doru veya Rumen minörü olarak anılagelen öbeğe yer verildiği tespit edilmiştir. Keza bu durum Satie'nin *Lăutari* müzikten aldığı ilhamı net bir şekilde yansıtmaktadır. İki numaralı eserde ise Ortaçağ-Rönesans kilise müziğine ait Dor, Lokr, Miksolid, Lid ve Frig modlarının kullanıldığı saptanmıştır.

Armonik işleyişte ise tonal müziğin işlevsel armonisine bir diğer deyişle dominant-tonik ilişkisine yer verilmediği, bunun yerine modal diziden akor üretme fikrinin yansıtıldığı görülmektedir. Modal dizilerden üretilen armonilerin yanı sıra *Plagal Kadans*'ın yaygın kullanımı eserlerdeki modal sonoriteyi kuvvetlendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erik Satie, Gnossienne, mod, *Lăutar*.

¹ Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Teorisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

AREL NAZARİYESİNDE ZİRGÜLELİ HİCÂZIN ŞEDDİ OLARAK ANLATILAN MAKÂMLARIN SEYİR AÇISINDAN KIYASLANMASI

Huzeyfe ÇUBUKÇU²

ÖZET

Arel nazariyesi, gelenekteki seyir temelli makâm anlayışını bırakarak dizi temelli bir makâm anlayışına geçmiştir. Arel'e göre makâmlar basit, şed ve birleşik olarak sınıflandırılmaktadır. Basit makâmlardan bazılarının dizileri ve dizi aralıkları bozulmadan başka perdelere göçürülürse şed makamlar oluşmaktadır. Örneğin Bûselik makâmının dizi aralıkları bozulmadan Rast perdesine göçürülürse Nihavend makâmı oluşur. Dolayısıyla da Nihavend makâmı, Bûselik makâmının şeddidir.

Bu anlayışa göre basit makâmlardan olan Zirgüleli Hicâz makâmının dizi aralıklarının başka perdelere göçürülmesi şed makâmı oluşturmaktadır. Buna göre Zirgüleli Hicâz makâmının dizi aralıkları bozulmadan Rast perdesine göçürülürse Hicazkâr makâmının, Irak perdesine göçürülürse Evcârâ makâmının, Aşîrân perdesine göçürülürse Sûzidil makâmının ve Yegâh perdesine göçürülürse Şedd-i Arabân makâmının dizileri oluşmaktadır. Bahsi geçen makâmın bu sebepten ötürü şed makâm sınıfına alınmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle Arel Nazariyesindeki perde aralıkları, değiştirici işaretler ve göçürme mantığı ele alınmış, ardından eser inceleme yöntemiyle Tanburî Cemil Bey'in Hicazkâr ve Şedd-i Arabân Saz Semai'lerinin; Yümnî Dede'nin Evcârâ Saz Semaisi'nin ve Tanbûri Ali Efendi'nin Sûzidil Saz Semaisi'nin 1.Haneleri öncelikle Arel'in şed mantığıyla incelenmiştir. İncelemenin ardından Hicazkâr, Şedd-i Arabân, Evcârâ ve Sûzidil makâmının Zirgüleli Hicâz makâmının şeddi olup olmadığı konusunda bir çıkarımda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Arel Nazariyesi, Basit Makamlar, Şed Makamlar, Perde Aralıkları, Dizi, Seyir

² Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

KRZYSZTOF PENDERECKI’NİN BİYOGRAFİSİ VE MÜZİKAL ÜSLÛBU ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Aysu TÜRKOĞLU³

20. Yüzyılın başında doğan Krzysztof Penderecki, hayatı boyunca müzikle içli dışlı olmuş, eğitim hayatının tamamını müzik üzerine yapmış ve bu alanda birçok yeniliğe imzasını atmıştır. Yaşadığı dönemdeki sosyokültürel olaylar (özellikle II. Dünya Savaşı ve Holokostlar) etkisinde “sonorizm” akımını müziğe dökmüş ve gelişmesinde büyük katkıda bulunmuştur. Ürettiği grafik besteleme yöntemi ve küme üslûbuyla kendine has bir müzik stili oluşturarak eserlerini bu çerçevede tasarlamıştır. Bu durum birçok bestecinin ve müzikoloğun ilgisini çekmiştir.

Çalışma kapsamında Penderecki’nin biyografisi genel olarak incelenmiş, bunun yanında müzikal üslûbun yansıtan örnek eser analizlerine yer verilmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında Avrupalı bestecilerin de Penderecki’nin tekniğini eserlerine yansıtmalarından hareketle müzikal üslûbunun; kullanılabilir olduğu, dünya çapında belirli bir popüleriteye eriştiği ve günümüzde de yansımalarının bulunduğu çıkarımında bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sonorizm, ses kümesi, grafik notasyon.

³Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Teorisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

PERDESİZ GİTARDA NOTASYON YAKLAŞIMLARI

Esat Utku ACAR⁴

20. Yüzyıl'da geliştirilen bir enstrüman olarak perdesiz gitar, müzikal yapısı ve ifade gücü anlamında hem tampere sistem seslerini hem de Türk Makâm müziği seslerini kullanma imkânı sunan bir müzik aleti olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında bahsi geçen enstrümanın müzikal çevrelerde gelişen icra tekniklerinin yanı sıra akademik anlamda müzikal öğeleri içerecek şekilde ele alınıp incelenmesi enstrümana daha da fazla katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda gitardan türeme olan perdesiz gitarın üzerinde, var olan gitar notasyon terminolojisi ile birlikte Türk müziği notasyon yaklaşımları da kullanılarak enstrüman üzerinde notasyon çalışmasına yeni yöntemler ile katkı sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Perdesiz gitar, notasyon, ses sistemleri.

⁴ Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Teorisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

İLERİCİ ARMONİSİNE GİRİŞ

Berk Can ÖZKARADIĞIN⁵

1923 yılında Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Mustafa Kemal ATATÜRK önderliğinde, her alanda olduğu gibi müzik alanında da modernleşme hareketi başlamıştır. Çağdaş anlayışla besteci ve seslendirici yetiştirme işine ise köklü olarak 1936 yılında *Musiki Muallim Mektebi* içinde ona bağlı olarak kurulan Ankara Devlet Konservatuvarında başlanmıştır. Bu kurumu 1958 yılında İzmir’de ve 1969’da İstanbul’da açılan Devlet Konservatuvarları izlemiştir.

Türk müziğine ait bir armoni kuramı geliştirme çabaları ise 1944 yılında başlamıştır. O zamana kadar Çoksesli Türk müziği, üçlü armoni ve üçlü armoninin soyutlanması olarak ortaya çıkan dördü armoniye dayanmaktadır. İlk kez 1944 yılında Kemal İlerici, Türk müziği ses sistemiyle örtüştüğünü, Hüseyinî makâmının iç işleyiş yasalarının ortaya koyduğunu iddia ettiği ve dördü aralıklara dayalı akorların armonik gücünü üçlü çember devinimiyle oluşan bağlantılarla açıkladığı Türk müziğine özel bir armoni önermesi geliştirmiştir. Çalışma, bahsi geçen çok seslendirme sisteminin var olan Türk Müziklerini çok sesli hale getirmek için değil yeni besteler yapılması amacı ile oluşturulduğu düşüncesi ile ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk müziği armonisi, çok seslilik, Kemal İlerici, Hüseyinî makâmı.

⁵ Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Teorisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.